

Violetta Koseska-Toszewa

Joanna Satoła-Staśkowiak

(Warsaw, Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences)

(Instytut Sławistyki PAN, Warszawa)

Bulgarian in contrast with Polish and Other Languages

Abstract: The article presents the outcome of the joint, long-standing work of Polish and Bulgarian scholars resulting from the completed, multi-volume *Bulgarian-Polish Comparative Grammar* (eds. V. Koseska-Toszewa, Y. Penchev, S. Ivanchev (only 1 vol.)). The authors draw attention to scientific works on Bulgarian, such as the *Bulgarian-Polish Parallel Corpus* (L. Dimitrova, V. Koseska-Toszewa), the *Bulgarian-Polish-Lithuanian Parallel Corpus* (L. Dimitrova, V. Koseska-Toszewa, D. Roszko, R. Roszko), the *Polish-Bulgarian-Russian Parallel Corpus* (V. Koseska-Toszewa, J. Satoła-Staśkowiak, A. Kisiel, W. Sosnowski), the *Contemporary Bulgarian-Polish Dictionary* (V. Koseska-Toszewa, J. Satoła-Staśkowiak, in cooperation with L. Dimitrova), the *Bulgarian-Polish Online Dictionary* (L. Dimitrova, V. Koseska-Toszewa, J. Satoła-Staśkowiak, in cooperation with R. Dutsova, R. Panova), and the *Russian-Bulgarian-Polish Dictionary* (W. Sosnowski, V. Koseska-Toszewa, A. Kisiel). All the works on language corpora and dictionaries emerged as a result of the cooperation of the Institute of Slavic Studies at the Polish Academy of Sciences with the Institute for Bulgarian Language and the Institute of Mathematics and Information Technology at the Bulgarian Academy of Sciences.

Key words: parallel corpora, contrastive studies, Bulgarian language, bi- and multilingual printed and electronic dictionaries

Виолета Косеска–Тошева, Йоанна Сатола–Сташковяк

(Варшава, Институт по славистика, Полска академия на науките)

Български език, съпоставен с полски и други езици

1. В статията си представяме резултатите от многогодишната съвместна работа на полски и български учени в завършената вече многотомна „Българско-полска съпоставителна граматика” (ред. В. Косеска–Тошева, Й. Пенчев, Св. Иванчев – само I том). Ще обърнем внимание и на научните си изследвания с български език в „Българско-полския паралелен корпус” (Л. Димитрова, В. Косеска–Тошева), „Българско-полско-литовския паралелен корпус” (L. Dimitrova, V. Koseska-Toszewa, D. Roszko, R. Roszko), „Полско-българско-руския паралелен корпус” (V. Koseska-Toszewa, J. Satoła-Staśkowiak, W. Sosnowski, A. Kisiel) „Съвременния българско-полски речник” (J. Satoła-Staśkowiak, V. Koseska-Toszewa, в сътрудничество с L. Dimitrova), „Българско-полския речник „on line” (L. Dimitrova, V. Koseska-Toszewa, J. Satoła-Staśkowiak, в сътрудничество с R. Dutsova, R. Panova) и „Руско-българско-полския речник” (W. Sosnowski, V. Koseska-Toszewa, A. Kisiel). Работата върху корпусите и речниците с български език бяха започнати благодарение на договори между ИС ПАН, ИБЕ БАН, ИМИ БАН.

**Виолета Косеска–Тошева
Йоанна Сатола–Сташковяк**

1.0. Многотомната „Българско-полска съпоставителна граматика” и нейното обобщение: „Gramatyka konfrontatywna polsko-bułgarska. Synteza.” (V. Koseska–Toszeва, M. Korytkowska, R. Roszko 2007) получи втора номинация за най-висока научна награда в Полша. Тя е плод на многогодишна дейност на колективи от Института по славистика на ПАН, на Института за български език при БАН, а също така на славистиката в Софийския университет.

1.1. Проектът за „Българско-полската съпоставителна граматика” бе изграден върху логико-семантични изследвания на съпоставяните езици. Теоретичната концепция на всеки нейн отделен том се обсъждаше на обща българско – полска конференция. Всеки том на граматиката беше по-труден за представяне от каквато и да е отделна научна монография. Нашите дискусии бяха издадени в цикъла „Studia gramatyczne bułgarsko – polskie”, т. 1-7, (Ossolineum, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy (SOW), Warszawa 1986-2003). Седмият и последен том на тези изследвания излезе и на български, и на полски език под редакцията на Ю. Балтова и В. Косеска–Тошева (2003).

1.2. „Българско-полската съпоставителна граматика” е първата в света съпоставителна граматика **със семантичен език – посредник**. Важен за нашия подход е фактът, че описанието на различните универсални семантични категории, с граматична „репрезентация” в поне от единия от двата езика, върви **по посока от съдържание към езикови форми**, а в противовес на традиционния подход, формите на езика А да се сравняват с форми на езика Б. **Посоката на изследването от съдържание към форма осигурява изчерпателността на съпоставителното описание**. Благодарение на този теоретичен модел бяха разработени проблеми, които едноезичните граматиките и на двата езика не забелязваха и следователно не изследваха. Този нов метод за описание, наречен по-късно „когнитивен”, показва, че **в съпоставителното езикознание остро разделение на граматиката от лексиката не води до добри резултати**. Авторите на „Българско-полската съпоставителна граматика” създадоха **семантичен език- посредник, чрез който отстраниха границата между лексиката и граматиката и в двата езика**. В това отношение резултатите бяха пионерски.

1.3. Нашият метод изискваше точното **разграничаване** на езиковата форма от нейното съдържание. Това изискване и досега не се спазва в граматичните разработки на естествените езици. Както споменахме по-горе, през 2010 година Граматиката ни дочака обширното си обобщение със заглавието: „Polsko-Bułgarska Gramatyka Konfrontatywna. Synteza.” (V. Koseska–Toszeва, M. Korytkowska, R. Roszko 2007). Чрез смяната на реда на езиците в нейното заглавие съзнателно показваме равностойното и пълно съпоставяне на двата езика.

2.0. Понастоящем работим върху изброените по-горе останали изследвания. На привършване е „Българско-полският паралелен корпус”, на който съавтори са Л. Димитрова (ИМИ БАН) и В. Косеска–Тошева (ИС ПАН). „Българско – литовският паралелен корпус” се подготвя от Л. Димитрова (ИМИ БАН) и В. Косеска–Тошева, Д. Рошко, Р. Рошко, (ИС ПАН), а „Полско–българско–руският паралелен корпус” е част от темата, с която Департаментът по Корпусна лингвистика и Семантика на IS PAN участва в международния Проект „Clarín”.

2.1. Книжната форма на „Съвременния българско-полски речник” е подготвен от Й. Сатола–Стасковяк, В. Косеска–Тошева (ИС ПАН), в сътрудничество с Л. Димитрова (ИМИ БАН). Речникът ще се състои от 4 свезки. Първата свезка излезе от печат през 2014 година. Горепосочените три речника си приличат по това, че съдържат

неологизми в съпоставяните езици, разработени от Й. Сатола–Сташковяк. Различават се по брой на речниковите статии.

2.2. За първи път в световната лексикографична практика въвеждаме семантични класификатори към речниковите статии и в трите речникови разработки, а също така и в паралелните корпуси с български език. Даваме си сметка за това, че определението на семантичните класификатори, които не са свързани с лексическото значение на словоформата, а засягат принадлежността ѝ към някаква универсална семантична категория на езика, не е проста задача и че нейното изпълнение изисква точното разграничаване на формата от нейното значение. Така например, в речниковите статии досега не се разграничава формата на свършен и несвършен вид от значенията им.

Значението на формата от несвършен вид е състояние или редица от състояния и събития, завършващи със състояния. А значението на формата от свършен вид е събитие или редица от събития и състояния завършваща със събитие. Понятията *състояние* и *събитие* разбираме така, както се използват в съвременната математична теория на процесите „мрежи на Петри”, приложена за първи път към описанието на аспекта и времето в естествени езици през втората половина на 80-те години (А. Mazurkiewicz 1986), (V. Koseska–Toszewa, A. Mazurkiewicz 1988). Всяко събитие започва или прекъсва дадено състояние, но не трае във времето. Затова пък състоянието трае в мрежата на времето и може да бъде започнато или завършено със събитие, виж по-подробно „Мрежите на Петри и тяхното приложение в естествения език” в (А. Mazurkiewicz 1986), (V. Koseska–Toszewa, A. Mazurkiewicz 1988), (V. Koseska–Toszewa 2006), (V. Koseska–Toszewa, A. Mazurkiewicz 2010).

2.3. Нека подчертаем, че глаголната форма от несвършен вид има две значения: (1) състояние и (2) редица от състояния и събития, завършваща със състояние. Формата на глагола от свършен вид има също две значения: (1) събитие или (2) редица от събития и състояния, завършваща със събитие. Тези значения могат да бъдат представени като семантични класификатори както в речниковите статии, така и в корпусите, където аспектиално-темпоралните релации са изразени на равнището на изреченската семантична структура.

2.4. В горепосочените речници предлагаме и синтактичен класификатор, виж примерите от „Руско-българско-полския речник”:

(ros.) **писа́ть** vi. (state, transitive), (bułg.) **пи́ша** vi.(state, transitive) (pol.) **pisać** vi.(state, transitive)

(ros.) **написа́ть** vp. (event, transitive) (bułg.) **напи́ша** vp.(event,transitive) (pol.) **napisać** vp. (event, transitive)

(ros.) **заклейми́ть** vp.(event, transitive) (bułg.) **заклеймя́** vp. (event,transitive) (pol.) **napiektnować** vp. (event, transitive)

(ros.) **кле́йми́ть** vi. (state, transitive) (bułg.) **кле́ймя** vi.(state, transitive) (pol.) **piektnować** vi.(state, transitive)

(ros.) **жа́леть** vi. (state, transitive) (bułg.) **съжаля́вам** vi. (state, transitive) (pol.) **żałować** vi.(state, transitive)

(ros.) **бе́леть** vi.(state, intransitive) (bułg.) **побе́лявам** vi. (state, intransitive) (pol.) **bieleć** vi. (state, intransitive)

(ros.) **бе́лить** vi. (state, transitive) (bułg.) **бе́лосвам** vi. (state, transitive) (pol.) **bielić** vi. (state transitive)

2.5. Друг тип семантични класификатори, са класификаторите, засягащи кванторните значения на имената и на предикатите в изречението, виж (Косеска-Тошева, Гаргов 1990). Те са също „новум” в езиковедческата практика.

Под **екзистенциалност** разбираме значението $(\exists x)P(x)$, ако то се отнася към именните форми в изречението, а също така значението $(\exists X)P(X)$, ако то се отнася към предиката, разбран като изреченска функция. **Универсалните кванторни** значения записваме като $(\forall x)P(x)$, ако те се отнасят към именните форми в изречението, но също така и като $(\forall X)P(X)$, ако кванторните значения се отнасят към предиката разбран като изреченска функция. Под **кванторна единичност** разбираме значения, записани като $(ix)P(x)$, ако те се отнасят към именната в изречението, но и като $(iX)P(X)$, ако се отнасят към предиката – изреченската функция. Виж например:

$(\forall x)P(x)$ *Днес всяко момче кара ски. / Dzisiaj każdy chłopiec jeździ na nartach.*
(всеобщност на именната фраза).

1. *От класа излязоха само мочетата. / Z klasy wyszli tylko chłopcy.* (единичност на предикатната фраза). Значението $(iX)P(X)$ се отнася към предиката, който като единствен дава истинна стойност на изреченската структура.
2. И в двата езика, но предимно в полски език поради синтетичния му характер, срещаме ситуации с „недоизказване на квантификацията” (Ajdukiewicz 1974). В подобни случаи пред логическия запис на квантора поставяме въпросителен знак – $?(ix)P(x)$, като по този начин например записваме недоизказването на единичната квантификация, виж по-долу примерите в корпуса.

2.6. В лексикографската практика изрази като *винаги* – *zawsze*, *понякога* – *czasem*, *czasami*, *niekiedy* се представят с класификатора *adv.*, което показва, че авторите на този класификатор зачисляват словоформата към наречията. Дали обаче наречието в подобни случаи е форма или значение? Според нас това е езикова форма с кванторно значение. Този факт не се отчита в известните ни речници, което отново показва, че неразграничаването на формата от нейното съдържание е грешна традиция в лексикографските и граматични традиционни разработки. Виж примери от корпуса, където значението на формата на наречието е записано с логическа нотация, отразяваща неговото кванторно значение.

Всегда	Винаги	Zawsze
adv. $(\forall X) P(X)$, univ.	adv. $(\forall X) P(X)$, univ.	adv. $(\forall X)P(X)$, univ.

Ще покажем проблема с примери от триезичния паралелен „Полско–българско–руски корпус” (който разработваме в рамките на европейския проект Clarin¹):

Kiedy zbliżał się czas urodzenia (sequence of states and events finally ended with state) małych, mama niedźwiedzica $?(ix)P(x)$ przeszła (event) ścieżkami,	Когато <i>наближи време да роди</i> (sequence of events and states, finally ended with event) своите мечета, старата мечка $(ix)P(x)$ <i>премина</i> (event) билото на	Когда старой медведице $?(ix)P(x)$ <i>подошло время родить</i> (sequence of events and states, finally ended with event), она <i>перевалила</i> (event) через хребет и
---	---	---

¹ Основателите на CLARIN са Австрия, България, Чешката Република, Дания, Естония, Германия, Холандия и Полша. CLARIN е проект от ESFRI (Европейска пътна карта за научноизследователски инфраструктури). Основната цел на проекта е обединяването на ресурси и инструменти за европейски езици в единна, обща мрежа, която трябва да се превърне във важен работен инструмент за учените от хуманитарните науки в широкия смисъл на думата.

miedzami i rowami, aby <i>znaleźć się</i> (event) po drugiej stronie gór, w ich północnej części.	планината и <i>слезе</i> (event) в северните ѝ склонове.	<i>спустилась</i> (event) на северный склон горы.
Lasy <i>były</i> (state) tam (iX)P(X) <i>gęste i niedostępne, skały ostre i urwiste.</i>	<i>Тук горите</i> (iX)P(X) <i>бяха гъсти и непристъпни</i> , а на много места <i>се срещаха</i> (sequence of states and events finally ended with state) скали.	Лес <i>тут</i> (ix)P(x) <i>был</i> (state) <i>дремучий</i> , в нем <i>нередко встречались</i> (sequence of states and events finally ended with state) скалы.
Niedźwiedzica <i>?(ix)P(x) opuszczała</i> (sequence of states and events finally ended with state) (∃X)P(X) <i>małe tylko na kilka godzin w poszukiwaniu pożywienia i spiesznie do nich wracała</i> (sequence of states and events finally ended with state).	Майка <i>им</i> (ix)P(x) <i>ги оставяше</i> (sequence of states and events finally ended with state) (∃X)P(X) <i>за няколко часа, колкото да се нахрани и бързо се връщаше</i> (sequence of states and events finally ended with state) в пещерата.	Мать <i>?(ix)P(x) покидала</i> (sequence of states and events finally ended with state) <i>их</i> <i>лишь на несколько часов для того, чтобы кое-как утолить голод, и тотчас же возвращалась</i> (sequence of states and events finally ended with state) в пещеру.

Приложената в горните примери семантична анотация е ръчна, тъй като засяга ново за корпусната лингвистика явление. Тя води към разграничаването на формите на наречията от техните кванторни значения, а също така на аспектиално-темпоралните значения на формите на глагола от глаголните форми от свършен и несвършен вид.

3. Обобщавайки, нека изтъкнем новото в теорията и методологията на нашите изследвания. Във всички свои трудове разграничаваме езиковата форма от нейното съдържание. Такова е основното съвременно теоретично изискване в съпоставителната лингвистика.

3.1. Да повторим, че можем да осъществим това изискване благодарение на опита си при създаването на семантичния език-посредник в Българско-полската съпоставителна граматика – първата в света граматика със семантичен език-посредник, в която описанието на езиковите явления върви по посока от значение към форма.

3.2. Благодарение на нашите теоретични постановки имаме възможност да въведем семантични класификатори както в речниците, които подготвяме, така и в изброените няколко паралелни корпуса, в които участва българският език.

3.3. При определянето на темпорално-аспектиалните значения на глаголните форми, както и кванторните значения на имената и предикатите се ползваме от ръчна семантична анотация. Разчитаме в бъдеще тази нова семантична анотация да бъде по-широко прилагана. Сигурни сме, че автоматичното търсене и намиране на горепосочените значения ще ускори и подобри както обикновения, така и машинния превод, свързан с българския език, и ще бъде съществена помощ при съпоставянето му с други езици в процеса на изучаването му.

ЛИТЕРАТУРА:

- Андрейчин, Георгиев, Илчев, Костов, Леков, Стойков, Тодоров 1973: *Андрейчин Л., Л. Георгиев, С. Илчев, Н. Костов, И. Леков, С. Стойков, Ц. Тодоров*. Български тълковен речник. Наука и изкуство. III издание.
- Косеска–Тошева, Гаргов 1990: *Косеска–Тошева В., Г. Гаргов*. Семантичната категория определеност / неопределеност. – В: Българско-полска съпоставителна граматика. Т. 2, С.
- Косеска–Тошева, Сатола–Стаськовяк, Сосновски 2013: *Косеска–Тошева В., Й. Сатола–Стаськовяк, В. Сосновски*. О работе над книжными и электронными словарями с польским, болгарским и русским языками. In: Прикладна лингвистика та лингвистичні технології, MegaLing-2012: 36. наук. пр. / НАН України, Укр. мовно-інформ. фонд, Київ, (под печат).
- Леков 1945: *Леков И.* Полско-български речник. BAS, Publishing House, Sofia.
- Леков, Славски 1961: *Леков И., Ф. Славски* (Eds). Полско-български речник. BAS, Publishing House, Sofia.
- Ajdukiewicz 1974: *Ajdukiewicz K.* Logika pragmatyczna. PWN, Warszawa.
- Garabík, Dimitrova, Koseska–Toszewa 2011: *Garabík R., L. Dimitrova, V. Koseska–Toszewa*. Web-presentation of bilingual corpora (Slovak-Bulgarian and Bulgarian-Polish). International Journal Cognitive Studies/Études Cognitives, Vol. 11, SOW, Warsaw, pp. 227-239. ISSN 2080-7147.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, Satoła–Staśkowiak 2009: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa, J. Satoła–Staśkowiak*. Towards a Unification of the Classifiers in Dictionary Entry. In: Garabík (Ed.), Metalanguage and Encoding Scheme Design for Digital Lexicography. Proceedings of the MONDILEX Third Open Workshop, 15–16 April, Bratislava, Slovakia, pp. 48-58. ISBN 978-80-7399-745-8.
- Dimitrova, Panova, Dutsova, 2009: *Dimitrova L., R. Panova, R. Dutsova*. Lexical Database of the Experimental Bulgarian-Polish online Dictionary. Garabík (Ed.), Metalanguage and Encoding scheme Design for Digital Lexicography. *Proceedings of the MONDILEX Third Open Workshop, 15 – 16 April, 2009, Bratislava*, pp. 36-47. ISBN 978-80-7399-745-8.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa 2009a: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa*. Bulgarian-Polish Corpus. In: International Journal Cognitive Studies/Études Cognitives, Vol. 9, SOW, Warsaw. pp. 133-141. ISSN 2080-7147.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa 2009b: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa*. Classifiers and Digital Dictionaries. In: International Journal Cognitive Studies/Études Cognitives, Vol. 9, SOW, Warsaw, pp. 117-131. ISSN 2080-7147.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, Roszko, Roszko 2009a: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa, D. Roszko, R. Roszko*. Bulgarian-Polish-Lithuanian Corpus–Current Development. In: Proceedings of the International Workshop “Multilingual resources, technologies and evaluation for Central and Eastern European languages” in conjunction with International Conference RANPL’. Borovec, Bulgaria, 17 September 2009. 1-8. ISBN 978-954-452-008-3. Association for Computational Linguistics (ACL), available at <http://www.aclweb.org/anthology/W/W09/W09-4001.pdf>
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, Roszko, Roszko, 2009b: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa, D. Roszko, R. Roszko*. Bulgarian-Polish-Lithuanian Corpus – Problems of Development and Annotation. In: T. Erjavec (Ed. 2009), Research Infrastructure for Digital Lexicography. Proceedings of the MONDILEX Fifth Open Workshop, 15 Proceedings of the MONDILEX

- Third Open Workshop within International Conference Information Society – IS 2009, 14 – 15 October, 2009, Ljubljana, 72-86. ISSN 1581-9973/ISBN 978-961-264-012-5
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, Roszko, Roszko 2010: *L. Dimitrova, Koseska–Toszewa V., Roszko D., Roszko R.* Application of Multilingual Corpus in Contrastive Studies (on the example of the Bulgarian-Polish-Lithuanian Parallel Corpus). In: *International Journal Cognitive Studies/Études Cognitives*. Vol. 10, SOW, Warsaw, 217-240. ISSN 2080-7147.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, Roszko, Roszko, 2011: *L. Dimitrova, Koseska–Toszewa V., Roszko D., Roszko R.* Bulgarian-Polish-Lithuanian Corpus – Recent Progress and Application. In *Proceedings of the Sixth International Conference NLP, Multilinguality SLOVKO'2011*, 20–22 October 2011, Modra-Bratislava, Slovakia, 30-43. ISBN 978-80-263-0049-6.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, 2012: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa.* Bulgarian-Polish Parallel Digital Corpus and Quantification of Time. In: *Journal Cognitive Studies/Études Cognitives*, Vol. 12, SOW, Warsaw, 199-208. ISSN 2080-7147.
- Dimitrova, Koseska–Toszewa, Satoła-Staškowiak 2012: *Dimitrova L., V. Koseska–Toszewa, J. Satoła-Staškowiak.* Neologisms in Bilingual Digital Dictionaries (on the example of Bulgarian-Polish Dictionary). In: *Journal Cognitive Studies/Études Cognitives*, Vol. 12, SOW, Warsaw, 199-208. ISSN 2080-7147.
- Dimitrova, Dutsova 2012: *L. Dimitrova, Dutsova R.* Implementation of Bulgarian-Polish Online Dictionary. In: *Journal Cognitive Studies/Études Cognitives*, Vol. 12, SOW, Warsaw, pp. 219-229. ISSN 2080-7147.
- Koseska-Toszewa, Mazurkiewicz 1988: *Koseska-Toszewa V., A. Mazurkiewicz.* Net Representation of Sentences in Natural Languages. In: *Lecture Notes in Computer Science 340. Advances in Petri Nets 1988*, Springer-Verlag: 249-266.
- Koseska-Toszewa 2006: *Koseska-Toszewa V.* Semantyczna kategoria czasu, W: *Gramatyka Konfrontatywna Bułgarsko-Polska*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy (SOW), Warszawa.
- Koseska–Toszewa, Korytkowska, Roszko (2007): *Koseska–Toszewa V., M. Korytkowska, R. Roszko.* Polsko-bułgarska gramatyka konfrontatywna, Wydawnictwo Akademickie „Dialog”, Warszawa, ss. 530, ISBN 978-83-89899-74-3.
- Koseska-Toszewa, Mazurkiewicz 2010: *Koseska-Toszewa V., A. Mazurkiewicz.* Time flow and Tenses, L. Dimitrova, Z. Greń (Eds.), Mondilex, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy (SOW), Warszawa.
- Koseska–Toszewa, Satoła-Staškowiak 2013: *Koseska–Toszewa V., J. Satoła-Staškowiak.* O pracy nad słownikami książkowymi i elektronicznymi z językiem bułgarskim, "Сборник с материали от Шестата национална конференция с международно участие по лексикография и лексикология." (70 години българска академична лексикография, София, 24-25 октомври 2012). София, АИ "Проф. М. Дринов", 98-108.
- Koseska–Toszewa, Satoła-Staškowiak, Sosnowski 2013: *Koseska–Toszewa V., J. Satoła-Staškowiak, W. Sosnowski.* From the Problems of Dictionaries and Multi-lingual Corpora, [in:] *Cognitive Studies/Études Cognitives*, t.13, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw, 113-122.
- Mazurkiewicz 1986: *Mazurkiewicz A.* Zdarzenia i stany: elementy temporalności, W: *Studia gramatyczne bułgarsko-polskie*, t. 1: Temporalność, red. V. Koseska-Toszewa, I. Sawicka, J. Mindak, Wrocław, 7–21.
- Satoła-Staškowiak 2010: *J. Satoła-Staškowiak.* Polsko-bułgarskie odpowiedniości przekładowe czasów przeszłych, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa, ISBN: 978-83-89191-96-0.

Satoła-Staśkowiak 2013: *Satoła-Staśkowiak J.* Neologizmy bułgarskie, polskie i rosyjskie w ujęciu konfrontatywnym, – В: Проблеми на неологията в славянските езици, *Leksykograficzne i leksykologiczne pismo Instytutu Języka Bułgarskiego*, БАН, 21-30.

Satoła-Staśkowiak 2013: *Satoła-Staśkowiak J.* Współczesne badania konfrontatywne nad polskimi, bułgarskimi i rosyjskimi neologizmami a korpusy równoległe, – В: Проблеми на неологията в славянските езици, *Leksykograficzne i leksykologiczne pismo Instytutu Języka Bułgarskiego*, БАН, 218-230.

Satoła-Staśkowiak 2013: *Satoła-Staśkowiak J.* Contemporary Contrastive Studies of Polish, Bulgarian and Russian Neologisms versus Language Corpora, In: *Cognitive Studies/Études Cognitives*, t.13, *Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy*, Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw, 143-160.

Satoła-Staśkowiak, Koseska-Toszeва 2014: *Satoła-Staśkowiak J., V. Koseska-Toszeва* we współpracy z L. Dimitrovą, *Съвременен българско-полски речник*, *Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy (SOW)*, Warszawa, 1-335.

Satoła-Staśkowiak 2015: *Satoła-Staśkowiak J.* Najmłodsza leksyka polska i bułgarska, *Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy (SOW)*, Warszawa, 1-280.

Sławski 1987: *Sławski F.* Podręczny słownik bułgarsko-polski z suplementem, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna. Warszawa.